

50 biztos tipp Európa Atlantisza mellett:

(Forrás: dr. Móczár István „*Európa Atlantisza*” című könyvében – bővített változatban)

Lektorálta: dr. Pásztor József

Utolsó módosítás: 2010. november

*Sok van, mi csodálatos,
de az embernél nincs semmi csodálatosabb.*

Szophoklész

1. A bronzkori minószi civilizáció több mint ezer évvel Platón kora előtt virágzott, vagyis Kréta igencsak ősinek számított a görögöknél. A bölcs a mítoszok és legendák alapján hallott egy fejlett szigeti kultúráról, Atlantiszról, amely egyfajta földi paradicsom lehetett a bronzkorban. A görög filozófus az igen fejlett krétai bronzkori civilizációról szóló homályos szóbeszédeket jegyezhetette le, így saját világa számára megrajzolta az ideális állam képét, melyben nagy elődjére és felmenő anyai rokonára, Szolónra hivatkozik, aki – Kr. e. 600 körül – Egyiptomban járván állítólag az egyiptomi papoktól hallotta és hagyományozta át a történet magvát”. E kultúrát a béke, szépség, szórakozás, tánc, virágok, madarak, játékos állatok gondozása jellemzi, nem pedig valamilyen célratörő akarat, harcosság. A minószi Krétát széles körben Európa első civilizációjának ismerik el. A XX. század eleje előtt úgy gondolták, hogy ezek a mesék nem többek mondáknál vagy mítoszoknál. Sir Arthur Evans erőfeszítésének köszönhetően a minósziak kiléptek a mesekönyvből, és történelmi valósággá váltak. Szellemi, művészeti, politikai és társadalmi eredményeiket tekintve ezek az emberek mindenképpen túltettek még a Platón *Atlantiszában* leírtakon is. A híres filozófus aranyról, tűzszerű fényű oreikhalkhosz nevű fémről, szobrokról, mívesen festett oszlopokról mesélt, de nem tett említést a csodálatos freskókról, a kiváló kerámiákról, a kereskedelemben elért sikereikről, amelyeket a fejlett hajózás tett lehetővé. A minósziak örökségét betemette a múlt, és az idő fogságába került.

2. A minósziak három kontinensre kiterjedő kereskedelmi kolóniákat hoztak létre. Ez a tény mintegy igazolja Platón azon állítását, hogy Atlantisz nagyobb volt, mint Ázsia, Afrika és Európa együttvéve! Természetesen képtelenség ez az állítás, de ha figyelembe vesszük a minósziak kereskedelmi és logisztikai bázisait a távoli helyeken, azok ismeretében még közelebb kerülünk az igazsághoz. (A teljesség igénye nélkül – lásd **Kis-Ázsia:** Milétosz; Szíria: Ugarit és Alalakh, általában Levante (például, Tel Kabri); **Afrika:** Nílus-delta, Líbia; és **Európa:** Britannia (?) Bulgária, Szardínia, Szicília, Spanyolország (?), Görögországban Pülosz, Küklád szigetek, Ciprus, Rodosz). A sor nem teljes,

mert újabb távoli lelőhelyek kerülnek elő napjainkban is. Egy jelentéktelen kultúra képtelen lett volna átfogni kontinensnyi területeket...

3. A minósziak fejlett tengerjáró hajókkal, navigációval rendelkeztek, elsősorban kereskedtek, és nem háborúztak! A krétaiak 1500 évig folyamatosan mozgásba tudták hozni – gazdaságilag és kulturálisan – a Földközi-tenger keleti medencéjének szigeteit, a kontinensek partvidékeit, miután megtisztították a tengereket a kalóztól (lásd: Milétosz, Ugarit, Levante, Nílus-delta). Az egyiptomi Atlantisz-legenda magját alighanem a megszokott minószi kereskedelmi kapcsolatok megszakadásában, az árut tengeren Egyiptomba átszállító hajórajok elmaradásában kell keresnünk.

4. Európa első palotáit is a minósziak építették, melyeknek lakosztályait folyó vízzel, öblítőszel illemhellyel szerelték fel. A paloták falára bikákat átugró csaknem meztelen lányokat festettek. A paloták levegőjét szellőztető-berendezésekkel tisztították, hűtötték, és az épületeket földrengés-csillapító oszlopokkal látták el. A pirosra festett, lefelé keskenyedő oszlopokat főleg fából készítették. A merev kőfalakat hajlékony fagerenda-szerkezetekkel egészítették ki, amelyek ruganyosan felfogták a földrengések erejét. A fa elterjedt használata magyarázatot ad arra, hogy miért égtek le gyakran a paloták, kúriák Krétán.

5. Fejlett kézművességgel (Kamarsz-edények), művészien alkalmazott festéssel és fémiparral rendelkeztek. Termékeik keresettek voltak az akkori ismert világban, ugyanakkor nagyobb távolságokból is (Szárdínia, Britannia?) importáltak árukat, mint például ólom, ón, réz.

6. A minósziak a civilizáció három előfeltételével rendelkeztek: 1. ismerték az írást, 2. a városokat behálózó úthálózatot, a működtetéshez szükséges infrastruktúrát, fejlett államot hoztak létre, 3. Európa első palotáit Krétán építették fel! A *Lineáris A* táblákat elsősorban kereskedelmi célokra alkalmazták. Kis-Ázsiában több helyen is találtak írott krétai agyagtáblákat. Az ottani uralkodók pontos könyvelést vezettek a palotákban megforduló idegen kereskedőkről. Ezeken, az agyagtáblákon rendszeresen megjelentek a krétaiak is, akiknek a hozott és vitt áruiról részletes listákat vezettek az újonnan felfedezett archívumokban (lásd: Milétosz, Ugarit, Levante stb.). „Platón – Szolón egyiptomi informátoraira hivatkozva – állítja: az atlantisziak és az egykori «görögök» írástudók voltak. Írásukat azonban a katasztrófák miatt hosszú időre elfelejtették. A minósziaknak közel 700 évig volt írásuk (*Lineáris A* és később *Lineáris B*), a mükénéi akhájaknak 200 évig (*Lineáris B*), és utána a görögök több száz évig írástudatlanok lettek, végül a föníciaiaktól vették át a betűírást. Honnan máshonnan tudhatott erről Platón és Szolón, ha nem az egyiptomi papoktól?” Figyelembe kell vennünk viszont, hogy a görögök szájhagyomány útján akár egy évezredig is megőrizték az ősök dicső „dolgait”. Nem véletlen a verselés kialakulása a hivatásos énekmondóknál: hexameterekbe

szedve vagy más verselési módon terjedt és rögződött a későbbi görögök emlékezetében. Az egyszerű nép ajkán mondákban és népmesékben volt mindig elbújtatva a múlt lényege. Nem indokolt tehát a tudósok többségének lebecsülő kijelentése a mondák, mesék irányában, bár kétségtelenül a régészet segít elválasztani a tényeket a fikciótól. A pusztai (és más) népeknél legalább hetedízigen kötelező volt a leszármazás ismerete – akár versbe szedve – sőt 2 x 7, vagy több nemzedékig. Çatal Hüyük lakói például szőnyegek ábráiban, mesélték el az őseik történetét, hasonlóan, mint a mai falusi családoknál Anatóliában. Graves görög mitológiája be is bizonyítja, hogy egy nép mítosszá emeli a sorsát meghatározó természeti vagy társadalmi eseményeket.

7. A freskókon filmszerűen mutatták be a minószi kultúra különösen színes világát. Amnisszoszban, a *Freskók villája* kúriában előkerült egyik festményen két szigetet festett meg a művész. Angelosz Galanopulosz szeizmológusprofesszor szerint a freskóábrázolás egyik szigete volt a **Városállam** (Szantorini), másik lehetett a **Királyság** (Kréta). Galanopulosz továbbmegy, és feltételezi, hogy a két sziget lehetett Atlantisz vagy legalábbis az atlantiszi legenda valamilyen „feltámadása”.

8. Kedvenc viráguk a lilium (a „szent virág”) és a sáfrány volt, de festményeiken a fecskeábrázolást is szívesen alkalmazták. Gyümölcstermő fáik és bokraik: birsalmafa, datolyapálma, fügefafa, körtefa, mandulafa, szőlő (leginkább a mazsolaszőlő), olajfa, gránátalma cserje. Saját kutatást folytattam a gránátalma ügyben – magam vettem fel egyébként a gondolatát is e vonatkozásnak. Az ókori ember jól ismerte a gránátalma gyógyhatását: néhány recept arról tanúskodik, hogy orvosi célra is használták. A gyógyszer elkészítése – természetszerűleg – nemegyszer rituális aktushoz hasonló (lásd Minósz gyűrű), így a gyümölcs számos (sokszor egymásnak ellentmondó) szimbolikus jelentést kapott. A gránátalma virág színe és húsos szirma, valamint az, ahogy az érett gyümölcs kettéhasad és feltárja vérvörös, lédús belsejét, a szexualitásra utal. Pauszianász, görög történetíró így nyilatkozik: *„a gránátalmáról nem mondhatok semmit, mert ennek története az el nem beszélhető, titkos mondák kategóriájába tartozik”*. Zöldségfélék: bab, répa, saláta, spárga, zeller. Fűszernövények és ajzószerék: kakukkfű, majoránna, menta, sáfrány, zsálya. Fő kábítószer: **ópium** (mák). Különösen a tenger növény- és állatvilága ragadta meg figyelmüket. A freskókon tintahalak, hosszú karú polipok, tarisznyarakok, kagylók, repülőhalak és delfinek térnek vissza gazdag választékban, ami a természet pontos megfigyeléséről árulkodik. A krétai művészet sajátos világot teremtett meg, amely nem követi a természet törvényeit, dekoratív, lebegő alakokkal dolgozik, de mégsem látomásszerűen, hanem autentikus formákkal. Az alakok mintha súlytalanok lennének, a mozgások erőlködés nélküliek. Az Egyiptommal szoros kapcsolatot ápoló minósziak gyakran ábrázolták a papiuszokat is. A festők sokat utazhattak a minószi hajókon, és

útjaik során a felkeresett egzotikus tájakat megörökítették az utókor számára. Ezek a „filmbeszámolók” nagyon is beszédesek. http://members.iif.hu/visontay/ponticulus/rovatok/hidverok/suranyi_gorog.html

9. A krétai paloták tágas udvarain **bikaátugrásnak** hódoltak, amelyeken elsősorban nők vettek részt, és ez a rituális ceremónia ismertté tette őket a Mediterráneumban. A knósszoszi palotában mindenütt felbukkan a bikakultusz emléke, a bikaszarv motívum.

10. Mindkét szigetnek voltak meleg forrásai, azaz **alvó vulkáni kúpja**. A házakat fekete, fehér és vörös kövekből építették fel. Szantorini híres turistakuriózumai – a kaldera peremén épülő házakkal –, ugyancsak e színekből állnak össze (lásd még a Red Beach vagy a White Beach furdőhelyeket).

11. A közelmúltban **DNS-vizsgálattal** kiderítették a minósziak származását. A kutatók nemzetközi csapata DNS-elemzéssel vette górcső alá a minószi kultúra eredetét. A lenyűgöző minószi, más néven krétai civilizációt valószínűleg kizsiai (anatóliai) telepések hozták létre Kr. e. 2500 körül, s nem afrikaiak, mint korábban hitték. A görög, amerikai, kanadai, orosz és török kutatók **193** krétai, valamint **171** Görögország középső és északi részén, az egykori neolitikus közösségek területén élő férfiak maradványaiból vettek DNS-mintákat, olvasható az Ekathimerini című görög lap online kiadásában. Ezek a vizsgálatok kimutatták, hogy a neolitikum idején Krétára érkező betelepülők Anatóliából – így távolabbról, a mai Irán, Irak és Szíria területéről is – származhattak –, s nem Afrikából, ahogy Martin Bernal amerikai kutató állította elméletében. *„A DNS-vizsgálatok tanúsága szerint a betelepülés időben egybeesett a társadalmi és kulturális fejlődéssel, amely végső soron elvezetett a minószi civilizáció megszületéséhez, Európa első palotáinak építéséhez. Eddig csupán régészeti bizonyítékokkal rendelkezünk, most már genetikai adatok birtokába is jutottunk, s DNS alapján állapíthatjuk meg az időpontokat”* – hangsúlyozta Konsztantinosz Triantafillidis, a Thesszalóniki Arisztotelész Egyetem professzora.

12. Krétán is előkerültek törpeelefántok és más egzotikus állatok csontvázai a neolit előtti korból, bár Platón elefántutalásának alapja lehetett még, hogy az egyiptomiak rendkívül sok elefántcsontot adtak el a minósziaknak. Mivel a krétaiak gyakran megfordultak Szíriában, láthattak elefántokat. Közismert, hogy az egyiptomi fáraók egyik kedvenc időtöltése az elefántvadászat volt Szíriában. A minósziak **„vadasparkokat”** alakítottak ki, ahol elefántokat tartottak. Logikusnak tűnik, hogy a helybéli polgárok a Théra szigetére érkezett idegen hajósokat igyekeztek elkápráztatni az egzotikus állatok bemutatásával. Az egyik nagyméretű edényen (lásd Fira) foltos bika és kecske ázsiai származásra utal. De nagy testű állatok is kerülhettek Thérára és Krétára. Azok a hajók, amelyeket a krétaiak használtak, már Kr. e. 1800 körül is képesek voltak ilyen nagy testű

állatokat, növendék marhákat messzi tengeri távolságra szállítani, hiszen egyébként Knósszoszban, a mély tengertől körülvevő Kréta szigetén nem alakulhatott volna ki a bikakultusz. Így kerülhettek akár fiatal elefántok is Krétára és Thérára. Geológusok szerint Kréta földrajzi értelemben ötmillió éve sziget, és mély tengerek veszik körül.

13. A paloták falát – a mükénéi időkig – nem védték masszív falak, erődítmények, mert teljesen biztonságban érezték magukat a minószi flotta miatt. Kréta kellő távolságban volt az akkori birodalmaktól, és sokáig nem kellett tartaniuk attól, hogy a harciasabb népek megtámadják a szigetet. Így volt ez egészen a mükénéi időkig. **Az uralkodó nem félt a nép nyugtalanlásától**, hatalma, legitimitása széles körben elfogadott volt. A minósziak dinamikus „haditengerészettel” rendelkeztek, mégpedig azért, mert megküzdöttek a kalózzal, és ezzel is biztosították a kiegyensúlyozott kereskedelmi forgalmat az Égei-tenger térségében (Thuküdidész). Ugaritban előkerült írásos táblákon is olvashatunk erről. A kataklizmák megváltoztatták a kiegyensúlyozott társadalmi rendet, és a papok emberáldozatokat mutattak be, hogy „kiengeszteljék” isteneiket a gyakori természeti katasztrófák (például földrengések) megfékezése érdekében (lásd Anemoszpilia).

14. Áldozatokat mutattak be a barlangokban és a hegytetőkön (oromzatszentély), ahol emberi végtagokat és állatokat reprezentáló szobrokat helyeztek el isteneiknek (lásd Amnisszosz, Mesza Vouno-hegy). Európában, Kis-Ázsiában már Kr. e. 6000 táján állítottak elő mákgubókból ópiumot és más kábítószerket. A sírokban elhelyezett mákgubók az ópium okozta megváltozott tudatállapotról és a halál közötti kapcsolatra utalnak. A mákgubó ábrázolása a freskókon, pecsétgyűrűkön, pecsételőkön gyakori megjelenési forma volt Krétán. A sáfrány gyógyszerként, fűszerként és kábítószerként is szolgált. **A több mint 4500 minószi gyűrűnek, pecsétnek mindössze 15%-án találkozunk emberábrázolással, míg 65%-án növények, állatok szerepelnek.** Az emberi jelenetek pedig szinte kizárólag kultikus aktivitások, egyszerre játékosak és komolyak. A „Minosz gyűrű”, avagy „The Ring of Minos” című következő tanulmányomban – **társszerzőkkel karöltve** – görcső alá veszem a rejtélyes miniatúrát. A pecsétgyűrű középpontjában – nagyvalószínűséggel – Théra központja látható, alul Kréta épületei és a tengeren egy minószi hajón valamint egy istennőt vésett evezőlapáttal az ókori ötvös.

15. Pavlopetrit, a világ egyik legrégebben elsüllyedt városát (Kr. e. 2400 körül alapították), a görög partok közelében tárják fel a régészek, mindössze három-négy méteres mélységben nyugszik a Lakóniai-öbölben. Pavlopetri valamikor minden bizonnyal egy virágzó kikötőváros lehetett, amelynek lakói a Mediterráneum településeivel kereskedtek. Ez az időszak egybeesik a krétaiak

kultúrájával, s szinte tözsomszédságában virágzott Mélosz szigetén egy jelentős minószi város, Filakopi.

16. Bulgáriában hatalmas ókori kultikus komplexumra bukkantak az ősi trák lelőhelyen, **Perperikonban**, a Rodope-hegység keleti lejtőjén. A legújabb feltárások során kiderült, hogy a megalitikus, kőoszlopokból emelt építmények szent helyek voltak, és közel 12 négyzetkilométernyi területen emelték őket. Perperikon városa körülbelül Kr. e. 5000 óta lakott hely volt. A városközelben található Tatul falunál emelt Orpheusz-szentély története Kr. e. 6000-re nyúlik vissza, azaz régebbi, mint a gízai piramisok. Ráadásul a leletek arra utalnak, hogy a kultikus köveket emelő trákok kapcsolatban álltak a minósziakkal, és az általuk emelt létesítmények nagyon hasonlítanak a krétai oszlopokhoz. A Kr. e. 1500 körül felépült kultikus hely mindegyik oltára legalább két méter átmérőjű volt. Az oltárokat a tűz kultuszát gyakorló trákok emelték, hasonló rituálék voltak honosak az ókori Egyiptomban, Krétán vagy a Hettita Birodalomban. Éppen ezért a legújabb leletek a kutatók figyelmét a trákok és a minósziak közötti lehetséges kapcsolatra irányítják, amit eddig még nem kutattak. A bemutatott szent helyek kísértetiesen hasonlítanak a Szantorini szigetén álló Mesza Vouno-hegyen nagy számban előforduló oromzatszentélyekhez. Bár ezek a helyszűke miatt jóval kisebbek – mégis mívesen faragták meg a „semmibe vezető” lépcsőket, melyeket a meredélyek szélén alakítottak ki. A krétai Anemoszpilia szentélyben (ahol embereket áldoztak!) a templom középső termében természetes szikla emelkedik ki a padlószintből, és ugyanezt látni a bulgáriai szent helyen is. Takarékoskodtak volna az építőanyaggal? Nem valószínű! Inkább arról lehetett szó, hogy az eredeti állapotban meghagyott szikla a szent földet jelképezte.

17. Akrotiriben a Kr. e. 1600-as években festett *Hajófelvonulás* című frízen több tucat tengerjáró hajót és három várost láthatunk. A világon még sehol sem találtak ebből a korból (bronzkor) való, ehhez hasonló, ennyire részletes rajzokat. Dr. Pásztor József szinte egy detektívre jellemző alaposággal ír az Akrotiriben fellelt freskókról: „Akrotiriben a «Xeste3» épület 3. szobájában a következők észlelhetők: Freskók borítják a földszintet és az emeletet. A földszinten, ÉK-en mély «megtisztulási medence». Északi falán három vagy több leány, egyikük balról jobb felé indul, kezében nyakláncsal. A másik középen ül, jobbra fordított arccal, fájdalomtól telt tekintettel, a lába megsérült (?), vérzik. A harmadik leány balra sétál, orcája jobb felé fordul – a keleti falon látható ajtóra (vagy oltárra?) tekintve. Az egész keleti fal kockakőből épültnek látszik, azaz a gondos festés ezt imitálja. E fal közepén a már említett zárt ajtó (vakajtó?), fölötte «Szentszarvak (konszekrációs szarvak)». A szarvakról vér csepeg (vörös festék). Egyéb figurák: több leány és legalább egy férfi a Ny-i és D-i falhoz tartozhatnak, mindkét szintet beleértve. Az emeleten fiatal hölgyek láthatóak az északi és keleti falon, sáfrányt gyűjtenek a sziklás tájon. Az

összegyűjtött növényt mindkét oldalról a Központi Istennőhöz viszik, aki az északi fal oltára nyújtotta emelvényen ül. Közvetlenül az Istennő mindkét oldalán balról majom, jobbról szfinx látható” – az imádat pózában. A *Hajófelvonulás* freskó bal oldali városa semmiképp nem lehet a Nílus-deltában (Peru-nefer), mivel ott hegyek nincsenek, és a városkép is tipikusan krétai vagy thérai. A hajóraj Kréta felé halad. A jobb oldalon látszik Knósszosz a szürkés lépcsőivel, előtte Amnisszosz kikötő a horgonyzó kisebb hajókkal és Mállia palotája. Théra és Kréta között, vele párhuzamosan egy sziget fekszik Kréta előtt, Dia. Fontos funkciót tölthetett be az ókorban, mivel e helyről jól be lehetett látni a Kréta-tengert. Így Amnisszosz védelmét szolgálta. Tehát a frízen a Knósszosz és Mállia közötti sziklaábrázolás inkább Dia lehet. Aki megfejti a látomásként is felfogható festmény mondanivalóját, azé lehet Atlantisz titkának kulcsa. A *Hajófelvonulás* című freskó bal oldali városát csatornák vették körül! A freskó Théra (Atlantisz) fővárosát (?) mutatja be a kép bal oldalán. A hajóraj Théráról indult Kréta felé. A Szantorinin ásó Marinatosz régészprofesszor szerint ez a város nagyon hasonlít az eltemetett görög Pompejire, a bronzkori Akrotirire. Az ókori Mediterráneumban a körkörös csatornák jelenléte óriási kihívást és bravúrt jelentett az építőknek. A grandiózus építményekről Plátón saját korában is hallhatott. Karthágóban még napjainkban is látható a körkörös hadikikötő és csatornája (a külső, kereskedelmi kikötővel), középen egy jókora szigettel, rajta teljesen ép szárazdokkal. A hadikikötő szigetének fövényén méternyi vastag, összetört kerámiaréteg húzódik körkörösén, mintegy azt bizonyítva, hogy az ókorban itt „összesűrűsödött” a történelem.

18. A legújabb krétai ásatások eredményei sokkolták a régészeket: a sziget partjain talált 130 ezer éves kőeszközök arra utalnak, hogy a Mediterráneum – és egyben az emberiség – 100 ezer évvel korábban indult útnak hajóival. A szakemberek az elmúlt két év során Kréta délnyugati partjain, Plakias városához közel kétezer tárgyat, így egykori balták maradványait találták meg. A Thomas F. Strasser és Eleni Panagopoulou által vezetett kutatócsoportban görög és amerikai régészek és geológusok dolgoztak. A Pszíra sziget közelében, 40 m mélységben történt kutatás vezetője dr. Elpida Hadjidaki bűvárrégész, történész, a Görög Kulturális Minisztérium munkatársa, az East Carolina University docense volt. A közelmúlt legkiemelkedőbb feltárása egy nagyméretű középső bronzkori hajó roncsa. A híres „minószi roncsban”, közel 1000 amforát találtak, de az egykor benne lévő olívaolaj vagy bor maradványa már kimutathatatlan volt. „A régésznő a hajót 10-15 méter hosszúnak tartja”. A kutatók szerint az ovális hajótest parti hajózásra volt alkalmas. Baird 2007-es véleményére alapozva – az Akrotiri frízen az „admirális hajó” megközelítőleg 35 méter hosszú, és 6 méter széles lehetett, 50 tonna teherbíró képességgel. Egysorevezős hajó, oldalanként 25 evezővel (görögben: pentékóntorosz), egy árboccal –, mely az alkalmasan kialakított kötélzettel együtt négyszögletes vitorlát hordozott, s a kapitányon és a „tiszteken” kívül 120 tengerésszel akár Hispániáig is elhajózott.

Gondoskodtak tehát az evezősök váltópárjainak meglétéről, s feltételezi – joggal –, hogy a hajósok egyben harcosok is voltak. Lényegében a tudósok a Hadjidaki által végzett feltárástól nyertek képet a minószi hajózás fejlettségéről, mivel ebből a korból nagyobb hajótest nem került a látóterünkbe.

19. Szantorinin előkerült egy – a vulkáni robbanás előtti időkből származó – harci jeleneteket bemutató freskó is. A harcosok öltözködése szerint a minósziak (théraiak) csatát vívhattak a mükénéiekkel (marhabőr páncél). Igaza lehetett Platónnak, hogy az atlantisziak (minósziak) harcoltak a görögök (mükénéiek) előőrseivel. A Kr. e. XVI. században Athén – mint jelentős városállam – még nem létezett, de Mükéné és más városok, erődök igen (Athén felemelkedése a Kr. előtti XIII. század második felére tehető).

20. A nők elegánsak voltak, keblüket szabadon hagyták, míves ékszerekkel és fantáziadús hajviselettel rendelkeztek. Olyan kozmetikumokat használtak, amelyek a mai igényeknek is megfelelnek: piros rúzsokat, illatos kenőcsöket. A darázsderekű nők igen díszes, harang alakú szoknyát hordtak, keblüket szabadon tartották. Ismerték a fogamzásgátlást és a különböző ajzószerket (például sáfrány).

21. Az ókori görögök a labirintuson, mint építészeti fogalmon a Knósszoszban rejtőzködő palotát érthették, és a feltáró Arthur Evans angol régész is hasonló véleményen volt. A görög legendákban a labirintus a Minótaurosز lakhelye volt. A knósszoszi palota több mint 22 000 négyzetméteren terült el, nem véletlen, hogy gigantikus labirintusépítményét már az ókorban is összekapcsolták a Minótaurosز lakhelyével, ahol a görög (athéni) Thészeusz kegyetlen küzdelem után megölte a szörnyet. Itt élt tehát a félig ember, félig bika, akinek léte bizonyos vallási ceremóniához kapcsolódott. A legújabb verzió szerint Kréta déli részén, egy ősi bánya járatrendszerében vélték felfedezni brit és görög kutatók a labirintust. Az expedíciót vezető Nicholas Howarth, az Oxfordi Egyetem geográfusa Gortyn, Kréta római kori fővárosa közelében négy kilométer hosszúságú földalatti komplexumot, kanyargós járatokat, kamrákat és barlangokat talált. *„Meggyőződésem szerint Knósszosz jobb választás! Már Homérosz is említi, s így kerülhetett be egy olyan helyszín, mint **Knósszosz** a görög mitológiába”* – hangsúlyozta Andrew Shapland, a British Múzeum munkatársa. A palotaváros kivételes földrajzi és geológiai helyzete miatt (a Kefala-domb földtani okok miatt jobban ellenáll a földrengéseknek!) az ősök már a neolit elején betelepültek erre a területre. A Knósszosz alatti domb egyik tell telepének rétegében mehökkentő felfedezésre jutottak a régészek: *„Görögország legősibb **farmépületeit** fedezték fel Krétán, a knósszoszi régészeti helyszínén... A Kr. e. 7000-6400-ból származó épületeket a Kefala-domb geofizikai vizsgálata során lelték meg az athéni British School régészei és holland archeológusok, akik 2009 májusa óta végeznek kutatásokat a helyszínén*

– olvasható az ANA görög hírügynökség honlapján.” Ezt a korai dátumot alig előzi meg néhány száz évvel korábban Çatal Hüyük (Anatólia) népessége!

22. Ha Atlantisz a görög földtől több ezer kilométerre lett volna – ahogyan azt napjainkban többen feltételezik –, akkor ugyan mit kerestek ott a görög istenek az Atlanti-óceán szigetein? Ilyen alapon a vikingeknek vagy a perzsáknak is görög isteneket kellett volna tisztelniük.

23. Az Atlanti-óceán közepén fekvő szigetnek ugyan milyen „nézeteltérése” lehetett a tőle 4000 km-re fekvő, kőkori szinten élő Athénnal, ha a konfliktus idejét Platón kora előtt 9000 évre tesszük? „Platón – az időtlen értékű filozófus – tanítási célzattal gyakran rejtvényekben fejezte ki magát. Ilyenek voltak a főleg társadalomra vonatkozó matematikailag szóban és képekben körülírt megállapításai is (pl. a «platóni bűvös szám»). A megoldás mindig magában a szövegben rejtőzött, csak meg kellett találni azt az «Ariadné-fonalat», mely kivezetett e labirintusból a «megvilágosodás» napvilágára” – dr. Pásztor József.

24. A Nílus-delta Neith-templom papjai világosan kijelentik, hogy a szigettel (Atlantisszal) Egyiptomnak rendszeres kapcsolata volt (kereskedelmi és politikai), ezért a hajók oda-vissza jártak. Sokkal valószínűbb, hogy az egyiptomi kereskedelmi hajók inkább Krétát (vagy Thérát) látogatták, és nem az ötezer kilométerre fekvő Atlanti-óceán valamelyik szigetét. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy Egyiptomban nem került elő olyan rendkívüli lelet, amely igazolná Platón Atlanti-óceánról szóló állítását. Ugyanakkor nagy mennyiségben találtak minőszi edény- és freskótöredékeket a Nílus-deltában.

25. Mindkét tengerjáró nép rendelkezett titkos térképekkel, és az akkor ismert világ határát jóval túllépték. Valószínű, hogy pontos információk öröklődtek egyik kultúráról a másikra. Úgy tűnik, hogy ez a tudás a minósziak vagy föníciaiak által hagyományozódott a későbbi kultúrákra, akik több ezer éven át az ókori világ nagy hajósai voltak.

26. A bibliai „tíz csapást” semmiképpen sem lehet összefüggésbe hozni egy atlanti-óceáni vulkanikus kataklizmával. Ugyanakkor vannak kutatók, akik a bibliai „tíz csapást” hozzák összefüggésbe a Théra erupciójával, mivel Avarisz feltárásakor a Nílus-deltában apró habköveket, vulkáni hamut találtak (lásd Manfred Bietak osztrák régész beszámolóit). NG Channel által sugárzott kétrészes filmben az Egyiptomot sújtó tizedik csapást egyértelműen Théra kitörésével magyarázzák a szakemberek.

27. Lehetséges, hogy a kikötőváros (Akrotiri) közelében lévő – Hédervári Péter által feltételezett – két vulkáni üst (kaldera) olyan partviszonyokat hozott létre, amely geológiai képződmény miatt kialakíthattak bonyolult vízi utakat, kikötőket. „Akrotiriben «Görög Pompeji», a Nyugati Ház «Miniatúr-frízén»

ábrázolt, a hajórajt búcsúztató város képe is ezt sugallja. A lagúnában épült város előtt (kissé a középponttól balra), külön kis szigetecskén egy magas torony – talán világítótorony – látszik, amely annyiban tér el a többi háztól, hogy ember nincs rajta. Ilyen ábrázolást látunk egy Haniában (Kréta) talált pecsételőn, valamint egy piciny ábrán, mely egy krétai aranygyűrűn található. Mindhárom ábrázolás igen nagyfokú rokonságot mutat: Akrotiriben a mindennapok élete-, Haniában a hatalom kihangsúlyozása-, az aranygyűrűn a vallási, kultikus és mitológiai aspektus megjelenítésének igénye mutatkozik meg” (Dr. Pásztor József).

28. A számos krétai palotaegyüttes arra utal, hogy a minósziak is egyfajta szövetségben éltek, éppúgy, mint az atlantisziak. Kiderült, hogy Kréta tele van Knósszoszhoz hasonló felépítésű palotákkal és településekkel, ami arra enged következtetni, hogy Krétát nem egyetlen király uralta, hanem több független hatalmi központ lehetett a szigeten. Homérosz is erre a tényre utal.

29. Maguk a görögök is sokszor vélték úgy, hogy Heraklész oszlopai valójában Krétán található két hegyfok (Ida-hegy?) csúcsai lehettek. Ez a formai hasonlóság is erősítette a minószi bika- és Holdkultusz kiterjedését. Galanopulosz szerint viszont a görögök nem Gibraltárt, hanem az Égei-tenger nyugati bejáratánál álló Maléia-fokot és a Ténaron-fokot (vagy Matapan-fokot) értették Héraklész oszlopain. Ezt a teóriát is sokan támadják, de az ellenkezőjét sem tudják bizonyítani.

30. Úgy Atlantisz szigetén, mint Krétán, évenként kétszer (vagy többször) arattak. A bronzkori Krétán – Phaisztosz közelében, a Messzara-síkságon – különösen fejlett volt a mezőgazdaság. Ez a sík terület napjainkban is Kréta éléstára. A déli parton találták meg a Mediterráneum egyik legjelentősebb kikötőjét, Kommoszt, amelyet Agia Triada és Phaisztosz palotaközpontok irányítottak.

31. Az egyiptomiak Keftiunak nevezték a minószi birodalmat, ami azt jelentette, hogy az 'oszlopok népe'. A freskókon, pecsétlőkön számos oszlopmotívumot találtak. Bikát áldoztak! Az állatot az áldozati oszlophoz vezették, és ott végül feláldozták. (Ezt a mozzanatot mutatja be az Agia Triada-i szarkofágra festett képek sorozata.)

32. Az áldozati kőoszlopokra életfamotívumot véstek, és oltárnak használták. Máltán a Hagar Qim kőtemplomban tekintélyes nagyságú, mívesen faragott és díszített oszlopokat találtak. Krétán is nagy számban fordultak elő hasonmásai, főleg **miniatur pecsételen**. Itt érdemes megállnunk és szemrevételeznünk a mívesen elkészített minószi alkotásokat. Különösen izgalmas a Knósszoszban rejtélyes körülmények között előkerült Minosz gyűrű. Külön foglalkozik vele egy reprezentatív füzet „The Ring of Minos” címmel. A szerző elkészítette a

gyűrű hasonmását egy antik ötvössel a könyv részletes leírása alapján. A gyűrű Kr. e. 1500 körül készülhetett „Lásd: 14. pont”.

33. Ünnepeket, vallási szertartásokat, zenét, nevetést és a hagyományossá váló krétai (minószi) táncot bemutató képeket láthatunk a knósszoszi palotában a *Freskók házában*. Valami ehhez hasonlót jegyzett le Platón is Atlantiszról. A minósziak roppant kreatívak voltak, és a régészeti leletek egy erős, életteli, szabadságszerető és független népre utalnak, amely kiterjedt nemzetközi kereskedelmet fejlesztett ki. A lakosság olyan vallási és polgári elitet támogatott, mely hatalmát nem katonai erő, hanem közmegegyezés alapján gyakorolta.

34. Egy társadalom erejét reprezentálja az a képessége, hogy milyen eredményesen tudta a saját olvasztótégelyében keleszteni az őt körülvevő népeket. Kréta a bronzkorban valódi „melting pot” lehetett. Gazdagságát is részben ennek köszönhette. A korai égeiek és közel-keletiek nehéz, akár három utast szállító szekereket használtak, míg a minósziak a könnyű – egy vagy két embert hordozó – kocsikat szerették. Platón Atlantiszában könnyű harci szekereket vonultatott fel! A könnyű szekereket viszont ismerték Krétán is a Kr. e. 1600 – 1500 körüli időkben, de rajta csak „istenek” jártak, kecskének maszkírozott szamarát vontatta. A harci szekér bevezetése és széleskörű használata Kr. e. 1450-től, a mükénéi „konkviszta” utáni időkben történt.

35. Az egyik legvitatottabb kérdés napjainkban a Théra-vulkán bronzkori kitörésének időpontja. A szerző „*Európa Atlantisza*” című könyvében az összeomlás idejét Kr. e. 1628 körülre teszi tekintélyes szaktudósok forrásaira hivatkozva. A Théra-vulkán kitörésének Kr. e. 1628 évre való datálásában, az ún. „**munkahipotézisben**” – a régészek-történészek és az atomfizikai és más objektív módszerekkel dolgozó abszolút kronológusok válasza között viszont –, mintegy 200 év eltérés mutatkozik, nevezetesen **Kr. e. 1630 – Kr. e. 1430** között. A dátum attól függ, hogy C14-, történész- és régészeti módszert, vagy bibliai megközelítést használunk, mivel a konszenzus még nem született meg). Egyelőre a legkevésbé ellentmondásmentes hipotézisnek az ún. „**rövid kronológiát**” tartják. Az úgynevezett SCIEM2000 projekt, amely 1999-ben kezdődött Manfred Bietak és mások kezdeményezésére, abból a célból jött létre, hogy egységes kronológiai rendszert hozzanak létre az Égei-tenger és a Kelet-mediterrán térség időrendjére vonatkozóan. A kutatás ma is folyik. Valami történt (**radiokarbon vizsgálatok!**) Kr. e. 1600 és Kr. e. 1525 körül (**asztronómusok és történészek álláspontja!**) – vagy Kr. e. 1480 (**régészek többségének álláspontja!**) táján. Így a thérai erupció időpontjának kijelölése – újabb adatok hiányában – egyelőre megoldatlan.

36. „Piri Reisnek – sokak szerint – olyan térképek jutottak birtokába, amelyek az ókori világ legismertebb könyvtárából, Alexandriából származtak. Az egykori tengerészek nappal a Nap, éjszaka a Hold, az égi pólus körüli állócsillagok – így

a Nagy- és Kis Medve – és a legfényesebb bolygó, a napnyugtakor valamint hajnalodva majdnem a Nappal együtt megjelenő és eltűnő Vénusz szerint tájékozódtak. Minden bizonnyal 8 napéves naptárt használtak – mint később a görögök –, ezért vonult a mitológiában Minósz király 9 évenként barlangba, és kellett az athénieknek a Thészeusz-mondakörben 9 évenként 7 ifjút és 7 szüzet áldozatul Krétára küldeni. 8 napév egyenlő majdnem teljesen pontosan 13 Vénusz csillagévvel vagy 5 Vénusz szinodikus évvel – utóbbi azonos fázistól azonos fázisig tartó időtartamot jelent. Minden 9. évben viszont lehetőség volt mind a tropikus napév, mind a holdév és Vénusz-év szinkronba hozatalára, az egybeesések megfigyelésére.” (Dr. Pásztor József)

A babiloni csillagászok is állandóan figyelték és feljegyezték a Vénusz állását. A Vénusz ciklusai alapozzák meg a Közel-Keleten az ókori történeti időrendi rendszereket, ami körül ma is vita folyik.

37. A Théra-vulkán kitörése óta a madarak vándorlási szokásai megváltoztak az Égeikumban, mert egyes fajok (például a fecskék) fő vándorlási útvonala messze elkerüli Szantorini szigetét. Vajon milyen tiltó kód került genetikai állományukba? Köztudott, hogy vulkánkitörés, földrengés előtt az állatok viselkedése megváltozik. Nea- és Palea Kameni ma is gázokat (széndioxid, kéndioxid) bocsát ki. Platón írt az „úszó szigetekről”, amelyek az Atlanti-óceánban komoly fejtörést okoztak a hajósoknak. Az Atlanti-óceán „hínármezőiről” az újkor hajósai is beszámolnak. A mükénéiek is találkoztak az Égeikumban „úszó szigetekkel”, amelyek habkőből álltak össze (a habkő könnyebb a víznél). A legenda szerint így keletkezett Délosz szigete. A Théra-vulkánból kilökődött és szigetekké összeállt, iszonyatos mennyiségű habkő konglomerátumon – az egykori leírások szerint – még a vegetáció is megjelent.

38. Platónnak tudomása volt a saját korát megelőző igen fejlett civilizációkról. A bölcs foglalkozott azzal a dilemmával, hogy miért emelkedtek fel és hanyatlottak le a fejlett társadalmak, egy időben, több alkalommal is. Platón a *Törvények* című harmadik könyvében – történelmi párbeszédében – írja, hogy az emberek elé kívánja tárni a civilizációk virágzásának ciklikus természetét. Az ember káros tevékenységének (fairsás) következményeiről is beszámolt, amikor a fakitermelés által lecsupaszított Attika hegyeiről beszélt. Talán választ kaphatunk arra, hogy mi okozhatta a preklasszikus világ teljes pusztulását? A régebbi társadalmaknál a folyamatos fejlődést háborúk, vallási fanatizmusok, járványok vagy természeti katasztrófák akadályozhatták? Ezek a sajnálatos történések – közvetve ugyan – hozzájárultak az atlantiszi legenda kialakulásához.

39. Az Égeikumban Kr. e. 1200 körül következett be a civilizációk ciklikus változásának egyik fordulópontja (tengeri népek). Gyakorlatilag hónapok vagy egy-két év alatt minden a semmibe veszett: irodalom, művészet, a monumentális

építészet, várostervezés, orvoslás, matematikai tudományok, kézművesség, írástudás, fizika, csillagászat, kereskedelem és minden, ami egy magasan fejlett civilizáció jellemzője lehetett. A következő négyszáz év során az emberiség olyan sötét korszakon ment keresztül, hogy elődeik legtöbb vívmányát elfelejtették, vagy a mítoszok sötét kódéba süllyesztették.

40. Christopher Knight és Alan Butler feltételezi, hogy a 4000 évvel ezelőtti minószi kultúra virágzása egybeesett Britannia és a mai Franciaország megalitikus kultúráival, és használta a 366x60x6-os geometria alapelvét. A knósszoszi palota tervezése és építése során „szabvány-hosszmértékegységet” alkalmaztak. Ezt az egységet „minószi lábnek” nevezték el, amely 30,36 centiméterrel egyenlő (ez megfelel a Föld egy ívperce egyezred részének). Ezt az ősi tudást – feltehetően – Anatóliából még a neolitikum idején hozták magukkal a Krétára érkező telepések. Bizonyíthatónak látszik továbbá, hogy a krétai civilizáció folyamatos kapcsolatot tartott fenn az atlanti népekkel. Stonehenge közelében olyan régészeti tárgyakat találtak, amelyek a minószi Krétán készültek, jóval a mükénéi civilizáció előtt (?).

41. A legenda szerint az atlantisziak mohóvá és agresszívvá váltak, ezért birodalmukat Zeusz parancsára öntötte el a tenger. Platón műve azonban ezen a ponton megszakadt! Nem valószínű, hogy a görög főisten a görögökön kívül a közel-keletiek vagy Egyiptom felett is ítélkezett volna, noha Szantorini vulkáni kúpjának bronzkori kitörése, és beomlása az egész Közel-Keleten többé-kevésbé katasztrofális következményekkel járt, különösen a parti sávban. A minószi társadalom több mint 1500 évig virágzott, ahol békében élt a lakosság. A társadalmi változások okai részben ismertek: kataklizmák, a mükénéiek megjelenése, papok túlkapásai, a mezőgazdasági import összeomlása (búza), globális éghajlati hatások stb.

42. Az atlantisziak (krétaiak) mint „áldozatok” sem voltak teljes mértékben ártatlanok a civilizációjuk hanyatlásában. Romlottakká váltak, és olyannyira kivesztek belőlük a nemes erények – amelyek miatt korábban híresek és megbecsültek voltak (Platón szerinti értelemben) –, hogy saját sorsuk, mint valamiféle isteni igazságszolgáltatás sújtott le rájuk. Hasonló sors jutott az atlantisziakra is.

43. A minószi civilizációt tektonikus földrengések, szökőárak (cunamik), valamint egy gigantikus méretű, beomlással járó vulkáni robbanás gyengítette meg. Kr. e. XVI. század körül – Krétától alig 100 km-re – a thérai megavulkán „felrobbant”, és hatása legalább ötször erősebb volt a Krakatau vulkánnál! A NASA felvételein jól látszanak a vulkáni törmelékanyaggal beborított, elsüllyedt bronzkori partszakaszok. Évszázadokig az életnek semmi nyoma nem maradt a szigeten, mivel a gyilkos vulkáni hamu belepte a megmaradt területeket, és elpusztult a vegetáció. Szantorinin a bronzkori kitörés előtt a humuszréteg

vastagsága elérte az egy-másfél métert. A termőföld rétege a kalderafalban ma is látható. Közel 80 km³ vulkanikus anyag szóródott szét nagyjából ellipszis pályán, óriási területen. Ebben az időszakban az egyiptomiak és talán a kínaiak is írtak egy füstfátyolhoz hasonló jelenségről, amely vulkáni kitörés idején elhomályosította az égboltot.

44. Az ötvenes években ugyanazt tanították, amit részben most is – a civilizáció története Kr. e. 3000 körül kezdődött a Nílus, a Tigris és az Eufrátesz völgyében Egyiptom és Mezopotámia területén. Aránytalanul nagy régészeti érdeklődés irányult erre a térségre! Ez a „dogma” annyira belénk ivódott, hogy szinte minden más keletű kultúra elképzelhetetlen lett számunkra. A történelemkutatás időközben sokat változott, mivel az első civilizációk bizonyíthatóan Anatóliában (Çatal Hüyük), és a Fekete-tó partvidékén alakultak ki, Kr. e. 5600 előtt. Ez a népesség meglepően magas mesterségbeli tudással rendelkezett három évezreddel Kheopsz piramisának építése előtt. Az „özönvíz előtti” népek túlságosan hosszú ideje nem kapják meg az „öket” megillető figyelmet. (Göbekli Tepe évezredekkel megelőzte a fent említett kultúrákat!)

45. „Özönvíz túlélői” népesítették be Krétát, miután Kr. e. 5600 körül átszakadt a Boszporusz-gát, és elöntötte a sokkal mélyebben fekvő Fekete-tó partvidékét, és megszületett a Fekete-tenger. A tó partvidékén fejlett földművelő életmódot folytató közösségek között széles körben elterjedt a nagy istennő kultusza, ami egyfajta közös nyelvként szolgált. A vízözön után sohasem látott migráció indult el Levante, Nílus-delta, Nyugat-Európa, Balkán (Vinča), Kárpát-medence (Körös-kultúra), Kükládok, Kréta és Málta területei felé. William Ryan térképen rajzolta be a menekülő túlélők útvonalát. Feltételezi, hogy a vinçai, sumer és a minószi írásrendszer közös őse egy olyan írás, amely a Fekete-tó környékén jött létre valamikor az özönvíz előtt.

46. A jégkorszakban a Küklád szigetei „egybeolvadt” tömböt alkottak. A világ tengereinek vízszintje ekkor érte el a legalacsonyabb szintet (Kr. e. 15 000 és Kr. e. 11 500 között). Az emberiség csak most kezdi felfedezni a civilizálódás kibontakozását, melynek első fontos állomása Çatal Hüyük volt, a kőkori metropolisz (vagy Hacilar, Çayonü, Göbekli Tepe, Jerikó). A világ legrégebb városa, közel tízezer éves! Tudjuk, hogy hirtelen történt melegedés következtében a világ tengereinek vízszintemelkedése elérhette a 120-130 métert. A Kükládok hatalmas, összefüggő szigetét elöntötte a tenger, és ma csak a magasabb hegyek és fennsíkok látszanak ki a vízből. Ez lehetett az emberiség egyik legnagyobb áradással járó kataklizmája, melyet a modern ember megélhetett a Földön.

47. Krétán senki sem örökítette meg magát életnagyságúnál hatalmasabb szobor formájában csak azért, hogy ekképpen demonstrálja felsőbbrendűségét vagy

isteni voltát (kivételesen Anemoszpilia fából készült istenségszobra, amelynek agyagból égetett lábát az Archaneszi Régészeti Múzeumban őrzik. Az Istenség felső része fából készült, és tűzben megsemmisült).

48. A minósziak fejlesztették ki azt a freskófestő technikát, amelyben a festéket a frissen meszelt, még nedves falra hordták fel. A száradás során a színszemcsék mélyen beivódtak a vakolatba, ezért időállóvá vált a kép. Valószínű, hogy ez a falfestési technika az egyik legkelendőbb krétai exportcikk lehetett Egyiptomban. A minósziak egész palotát építettek az egyiptomi Avariszban – Peruneferben (Tell el-Dab'a), és minden szobát telefestettek furcsán impresszionista jellegű képekkel, amelyeknek némelyikében mintha a háromezer évvel későbbi Picasso köszönné vissza.

49. Knósszosz számos csodája közül kevés újítás áll a helyén olyan szilárdan, mint a három fecskefark-illesztésű, agyag vízvezető cső, amely éppoly pontosan helyezkedik el a szerelőaknában, mint amikor 4000 évvel ezelőtt először lefektették. A csövek fokozatosan elvékonyodnak, hogy lassítsák a víz áramlását, s ez – akárcsak a parabolikus szennyvízcsatornák és a kövezett utak mentén elhelyezett ülepítő aknák – azt bizonyítja, hogy a minósziak tökéletes ismerői voltak a hidrodinamikának. Palaikasztroból a legújabb feltárások azonban – a Szantorini okozta katasztrófa utáni újjáépítés és végső pusztulás korából, szándékosan megrongált, összetört és megégett – figyelemreméltóan megformált (még a visszerek is látszanak) férfi istenszobor maradványait tárták fel. Az 50 cm magas férfiszobor (vízilóagyarból készült, de voltak benne szerpentinből, hegyikristályból, fából, aranyból, illetve egyiptomi festékből készült részek is) a matriarchális hagyomány és szinte kizárólagos kultusz előzetes megszakadására utal. Palaikasztro a legnagyobb feltárt minószi város (Lásd még: „The Palaikastro Kouros”). A kikötőváros alapterülete fénykorában elérte a 45 km²-t. Kréta keleti részén az egyik leghatalmasabb kozmopolita kereskedelmi központ volt és kapcsolatban állott Thérával (Akrotirivel). Szent táncra vonatkozó fogadalmi agyagszobrokat találtak a Petszophasz-hegyen álló szentélyben, amely a várostól délre fekszik (Lásd ANRMK).

50. Kissé hipotetikusnak tűnik, ha arra gondolunk, hogy a minószi civilizáció (Atlantisz) fejlődésében meddig juthatott volna el, és milyen szerepet játszott volna egy modern világ építésében. Charles Pellegrino *A Vezúv kísértetei* című könyvében a következőt írta: „A minószi civilizáció a nulladik évre akár elérhette volna a Holdat és a Marsot, Kr. u. 155-as évekbe a legközelebbi csillagokat. Kr. u. 2000-re a Star Trek nem látnoki elmeszüllemény lett volna, hanem ásatag erekye, ha nincs a thérai vulkánkitörés. Ahogy hanyatlak a Római Birodalom, úgy hanyatlak a világ, melyet legföljebb három évszázad választott el a gőzmozdonytól, sőt, akár a repüléstől, és ötven év múlva akár kiléphetek volna a bolygók, a csillagok közé...”

Konklúzió

Az 50 tipp (közel minden hétre egy) nem fedi le teljesen a minószi civilizáció történelmét, csupán rávilágít arra, hogy az alig száz éve ismert kultúráról még keveset tudunk. A puzzle összerakása olykor elakad, mert egyes kockák hiányoznak belőle. Persze a minószi kultúrát „suo tempore” – a „maga idejében” kell érteni. Ez a csodálatos civilizáció eltűnt az ókorban, mint egy szupernóva, és helyét köd borította be. A gyorsuló világunkban nap mint nap születnek újabb felfedezések, amelyek komoly fejtörést okoznak a tudósoknak. Lassan átértékelődik a hajdanvolt primitív őseink sztereotípiája. Mégsem voltak talán annyira tudatlanok. A régiek is sokat tudtak, és a mai, kissé öntelt világunkban lassan felismerjük, hogy mennyire törékenyek vagyunk. Indonézia, Haiti, Chile, Kína napjaink élő példája. A működő társadalmak régi rendje pillanatok alatt összeomlott, de a világ államai összefogtak! És mi lenne akkor, ha az egész Földet érné egy váratlan kataklizma? A túlélőknek meg kellene küzdeniük a mindennapi életért. A tudósok szerint a katasztrófák rendszeresen bekövetkeznek, hogy aztán utánuk új civilizációk indulhassanak. A régi legendákra úgy kell tekintenünk, mint az emberiségnek a földfelszín örökös változásaival kapcsolatos prófécijára.